

BELGISCHE SENAAAT.

ZITTING VAN 19 DECEMBER 1911.

Wetsontwerp op den Beurstermijnhandel.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

MIJNE HEEREN,

De in de verschillende landen aangenomen beginselen in zake termijnhandel zijn er verre van met elkander overeen te stemmen. In enkele Staten is de wetgeving heel breed opgevat, in andere gaat zij een min of meer beperkende richting in. Hier zijn voor den termijnhandel de algemeene rechtsbeginselen geldend; elders is hij door bijzondere wetten geregeld. Edoch, wat opgemerkt kan worden, is, dat in de landen waar de nijverheidsproduktie het hoogst is gestegen, waar de handelszaken het talrijkst zijn, ook heel vele termijnoperaties worden gesloten.

Bij zulken feittoestand kan onmogelijk betwist worden dat, in dezen tijd, de termijnzaken ter beurse geacht moeten worden in eene wezenlijke economische behoefte te voorzien. Daartegenover echter kan niet ontkend worden, dat die zaken heel dikwijls slechts spel of weddenschap op het rijzen of dalen der koersen zijn, verborgen onder den vorm van handelsovereenkomsten. Bij de wet moeten de welgemeende en nuttige verhandelingen worden bekrachtigd en rechtsgevolg worden geweigerd aan deze die zuiver spel en dus immoreele en vruchteloze verrichtingen zijn.

De Belgische rechtsspraak erkent de geldigheid van den termijnhandel in effecten, waren en koopmanschappen, zelfs wanneer deze in blanco geschiedt; zij onderstelt dat de termijnkoopen welgemeend zijn, doch neemt aan dat het fictief karakter van den koop met al de rechtsmiddelen mag worden bewezen. Het feit dat zij uitgelopen zijn niet op een wezenlijke levering, maar alleen op een vereffening van eenvoudige koersverschillen, bewijst op zich zelf niet, dat spel voorhanden is.

Het door haar toegepast criterium voor het onderscheid tusschen het welgemeend contract en het fictief contract ligt in de bedoeling van partijen. Indien deze, bij het sluiten van den koop, slechts het vereffenen van koersverschillen op het oog hebben gehad en geen wezenlijke levering of

ontvangst der gekochte zaken in het vooruitzicht hebben gesteld, dan oordeelt de jurisprudentie dat spel voorhanden is : zij past de artikelen 1965 en volgende van het Burgerlijk Wetboek toe. Welke de bedoeling van partijen is geweest, die feitelijk nooit in de overeenkomst wordt te kennen gegeven, dit wordt door haar vastgesteld bij de vermoedens, ontstaan uit de hoedanigheid der partijen, uit de betrekkelijke belangrijkheid van den koop, uit den aard der titels of koopmanschappen bij het contract voorzien, uit de bepalingen voor de vereffening, uit de afwikkeling van voorgaande contracten, enz.

Reeds in 1875, weinige jaren na de invoering van het nieuwe Strafwetboek, waarin de artikelen 421 en 422 van het Wetboek van 1810 niet meer werden opgenomen, begonnen in de handelswereld klachten op te gaan over den bestaanden zakentoestand. Bij de Wetgevende Kamers werden verschillende verzoekschriften ingediend om eene wet tot stand te zien brengen die een einde zou maken aan de onzekerheid, omtrent de geldigheid van vele overeenkomsten uit de rechtsspraak ontstaan. In deze verzoekschriften werd de wensch uitgedrukt, dat althans in zekere gevallen, de exceptie van spel zou worden afgeschaft. De gegrondheid van hunne eischen werd verdedigd in geschriften van rechtsgeleerden, die gansch in het bijzonder op de hoogte der handelspraktijk zijn, onder wie namelijk de heer Senator Wiener en de heer Hubert Brunard. In 1894, heeft de heer Emiel De Mot bij de Kamer der Volksvertegenwoordigers een ontwerp van wet aanhangig gemaakt tot afschaffing van de exceptie van spel in zake termijnhandel. Dat ontwerp kwam niet in behandeling.

In 1896 heeft de heer Le Jeune, gebruik makende van het parlementair voordrachtsrecht, in den Senaat een wetsvoorstel in dezelfde zaak neêrgelegd. Dit voorstel werd mits enkele wijzigingen aangenomen. Aan de Kamer der Volksvertegenwoordigers overgemaakt, werd op 1 Mei 1902 daarover verslag uitgebracht uit naam van de Middenafdeeling. Het verslag besloot tot het aannemen zonder meer van den door den Senaat aangenomen tekst, wat de daarin opgenomen burgerrechtelijke bepalingen betreft.

Dit voorstel bekrachtigt de rechtsspraak. Het bestendigt deze door te bepalen wat beurspel is : « Weddenschap of beurspel is elke overeenkomst, waarin het de gemeenschappelijke bedoeling van partijen is de levering en de ontvangst uit te sluiten der waren, koopmanschappen of hoegenaamde roerende waarden, die alleen in schijn worden verhandeld, en het oogmerk van het contract te beperken tot een eenvoudig verschil, uit het rijzen of het dalen van de koersen ontstaan. » — Het bevestigt deze : « Voor weddenschap of beurspel geldt geen presumptie. — Bewijs moet worden ingebracht door hem die er op steunt. Het bewijs mag door alle rechtsmiddelen geschieden. »

Bij het Wetsontwerp dat de Regeering de eer heeft u in overweging te geven, wordt het onderscheid tusschen termijnhandel, waar geen verbintenissen uit ontstaan, en deugdelijken termijnhandel, niet afhankelijk gemaakt van de bedoeling van partijen. Diensvolgens worden de rechtbanken ontslagen van den zoo kieschen plicht naar de bedoeling uit te zien

op grond van dikwijls al te broze vermoedens. De grondslag van de geldigheid van een tijdkoop ligt in de hoedanigheid van hen die hem sluiten en in de voorwaarden bij het contract voorzien.

Van een koopman die een termijnzaak doet, kan wettig worden vermoed dat hij de economische voorwaarden van den koop kent. Zijne meening berust op feiten; hij bevindt zich niet in den toestand van den speler, die rekent op de kans.

In die voorwaarden, wordt door den koopman gespeculeerd; hij dobbelt niet en het zou de onzedelijkheid in de hand werken, moest hem worden toegelaten de exceptie van spel op te werpen. Maar dit vermoeden kan alleen als gegrond worden beschouwd indien de overeenkomst waar of koopmanschap betreft, behorende tot de uitoefening van het beroep van den contractant. Niets laat inderdaad toe te denken, dat, bijvoorbeeld, een importeur van koffie op de hoogte zij van den kopermarkt; echter volstaat het dat het contract betrekking hebbe op het werkelijk uitgeoefend beroep, dat het voor een nijveraar, bijvoorbeeld, de grondstoffen beooge door hem bewerkt, of voortbrengselen, zelfs van bijkomenden aard, zijner fabricatie. De in de bovengemelde voorwaarden aangegane verbintenissen moeten beschouwd worden een geoorloofde oorzaak te hebben; zij kunnen tot vergelding aanleiding geven, en kunnen gewaarborgd worden door een pand, eene hypotheek of eene zekerheid; de bepalingen betreffende de commissie, het makelaarsloon zijn geldig als het hoofdcontract.

Aldus is men er toe geleid de geldigheid van koersverzekeringscontracten aan te nemen; de meeste economisten echter beschouwen juist deze als bevorderlijk voor den handel, namenlijk de koopen tot dekking. Het Ontwerp betreft alleen de beurstermijnoperaties, dat wil zeggen de operaties overeenkomstig de handelsgebruiken gesloten. De beroepswetten, die de betrekkingen regelen tusschen de personen die deze aangaan, de aan de beurzen verbonden organismen, hechten aan deze contracten een bijzonder karakter, waardoor zij zich onderscheiden van de overeenkomsten van zuiver koersverschil.

De niet koopman — en de koopman die een aan- of verkoop sluit, volstrekt vreemd aan zijn beroep, kan met hem gelijkgesteld worden — bevindt zich in een geheel anderen toestand. Van hem kan worden vermoed dat hij dit, vaak zoo ingewikkeld, feitengeheel niet kent, waardoor de termijnhandel een beredeneerde daad wordt, een contract uit voorzorg; meestal laat hij zich enkel leiden door het toeval, dat het kenschetsend bestanddeel is van het spel; bijgevolg mag worden gezegd dat hij niet aan speculatie, maar aan spel doende is. Het past hem tegen de verzoeking te beschermen.

In deze voorwaarden kan een koopman, die eene beurstermijnzaak sluit, betrekking hebbende op waren, koopmanschappen of roerende waarden die tot de uitoefening van zijn beroep behooren of daarmede in verband staan, nimmer ontvankelijk worden verklaard om de exceptie van spel aan te wenden. Hetzelfde moet gelden, zelfs wanneer de mede-contracteerende partij geen koopman of een koopman is, wiens beroep geheel andere zaken beoogt dan die, bij het contract voorzien. De niet koop-

lieden of de kooplieden die niet ten bate van hunnen handel stipuleerden, gaan geene rechtsverbintenis aan : zij blijven ontvankelijk om de exceptie van spel aan te voeren.

Bij *artikel 1* van het Ontwerp wordt, dienvolgens, de geldigheid verklaard van de beurstermijnzaken, onder kooplieden gesloten voor waren, koopmanschappen of roerende waarden, behoorende tot de uitoefening van hun beroep of daarmede in verband staande.

Daaruit volgt dat eene termijnzaak, onder personen gesloten die geen van deze voorwaarden op zich vereenigen, voor nietigverklaring vatbaar is.

Bij *artikel 2* is een andere onderstelling beoogt, namenlijk die der gemengde overeenkomsten. Over welke zaak het contract ook gaat : waren, koopmanschappen of waarden, nooit kan een koopman, die eene tot de uitoefening van zijn bedrijf behorende beurstermijnzaak sluit, de exceptie van spel aanwenden om de boven uiteengezette redenen. De door hem aangegane verbintenissen zijn deugdelijk.

Een onderscheid moet gedaan worden wat de andere partij aangaat :

Worden bij het contract waren of koopmanschappen bedoeld, dan gaat die partij geen geldige verbintenissen aan. Niets wettigt van wege een geneesheer, een bediende, bijvoorbeeld, het aankopen op termijn van honderd balen koffie.

Anders is het, wanneer de overeenkomst roerende waarden betreft. Welk ook zijn beroep weze, elk eigenaar van roerende waarden moet de gelegenheid hebben, deze te doen gelden, en het kan hem daartoe nuttig wezen zich van termijnhandel te bedienen. Anderzijds echter zijn aan de termijnzaken toch gevaren verbonden. Weshalve het Ontwerp slechts eene beperkte en onvolkomen verbintenis ten laste van den niet beroepsman in het leven roept. In beginsel kan aan deze verbintenis slechts vrijwillig worden voldaan. Doch het Ontwerp neemt aan, dat zulke koop door een uit kontanten of uit roerende waarden bestaand pand gewaarborgd kan worden. Het stellen van alle andere zekerheid zou ongeldig zijn. In het geval waar op regelmatige wijze een pand zou zijn gesteld, zou de schuldeischer de vereffing der prijsverschillen kunnen vorderen ; doch de tenuitvoerlegging van het verkregen vonnis zou alleen op dat pand kunnen worden vervolgd.

Er zijn termen voor om te denken dat door de verplichting, om uiterlijk op het oogenblik van het sluiten van het contract, kontanten of waarden af te geven, en door de beperkte aansprakelijkheid die het stellen van belangrijke dekking voor gevolg zal hebben, de overdreven speculatie op beduidende wijze belemmerd zal wezen. Ten slotte is het een eisch der wet, dat het stellen van het pand uit een geschrift blijke.

Bij *artikel 3* worden de in de voorgaande artikelen gestelde regelen op de bijcontracten toepasselijk gemaakt. Overeenkomstig de algemeene rechtsbeginselen, wordt daarin bepaald dat de nietigheid van het hoofdcontract de nietigheid medebrengt van al de akten, die in de zaak hunne gerechtelijke aanleiding hebben.

Opdat de wet al hare kracht hebbe, wordt bij *artikel 4* bepaald, dat zij van toepassing is op al de beurshandelingen, die bedekte termijn-

zaken uitmaken. Namelijk zou dit het geval zijn voor al de transactiën tegen later te betalen gereed geld. Ook dit doel wordt beoogd wanneer, volgens het tweede lid van hetzelfde artikel, de rechtsbetrekkingen door haar worden geregeld tusschen de makelaars of wisselaars en de lastgevers.

Artikel 5 bevat eene bepaling van internationaal privaatrecht.

Zooals duidelijk is, moet de Belgische wet al de in België gesloten koopen beheerschen. Van den anderen kant, kan een aan- of verkoop op tijd buitenslands gesloten worden en zijn afwikkeling in België worden vervolgd.

In zijne zittingen van 1908 en 1910, heeft het Instituut voor Internationaal recht de vraag onderzocht der wetsconflicten in zake termijnhandel en een besluit genomen, in de volgende algemeene bewoordingen uitgedrukt: « In den termijnhandel moet de exceptie van spel worden beschouwd naar de wet der plaats waar de overeenkomst werd gesloten. Werd echter de overeenkomst gesloten in een land waar de exceptie van spel niet in de wet is opgenomen, dan kan deze exceptie aangevoerd worden wanneer zij toegelaten is door de wet der rechtbank, die van de zaak kennis neemt (*lex fori*). »

Volgens het Ontwerp zijn de in het buitenland gesloten termijnzaken in België geldig, wanneer zij tevens aan de voorschriften der Belgische wet en der vreemde wet beantwoorden. Deze oplossing, die zich aansluit bij de aangehaalde beslissing, kan tot zooveel te minder bezwaar aanleiding geven dat de geldigheidsvoorwaarden van termijnkoopen volgens de Belgische wet geen voorwaarden van vorm zijn.

De nieuwe wet, daar zij vraagstukken omtrent de geldigheid van sommige overeenkomsten regelt, zal geen terugwerkende kracht kunnen hebben: op al de vóór de invoering der nieuwe wet gesloten overeenkomsten, blijft het huidige recht van toepassing, zelfs indien naderhand een rechtsgeding werd ingespannen.

De Minister van Justitie,
H. CARTON DE WIART.

PROJET DE LOI

ALBERT, ROI DES BELGES,
A tous présents et à venir, SALUT,

Sur la proposition de Notre Ministre de la Justice,

Nous avons arrêté et arrêtons :

Notre Ministre de la Justice est chargé de présenter, en Notre Nom, aux Chambres législatives le Projet de Loi dont la teneur suit :

ARTICLE PREMIER.

Tout marché à terme de bourse, conclu entre commerçants sur des denrées, marchandises ou valeurs mobilières faisant l'objet de l'exercice de leur profession ou s'y rattachant, est valable et licite et doit être exécuté comme toute convention.

Tout marché à terme de bourse ne répondant, par rapport à aucune des parties aux prescriptions de l'alinéa précédent, est nul.

ART. 2.

Tout marché à terme de bourse conclu entre un commerçant stipulant sur des denrées, marchandises ou valeurs mobilières faisant l'objet de sa profession ou s'y rattachant et un tiers ne stipulant pas dans les mêmes conditions, est valable à l'égard du commerçant et nul à l'égard du tiers.

Néanmoins si le contrat a pour objet des valeurs mobilières, il fait naître, à charge du tiers, une obligation susceptible d'un paiement volontaire et pouvant être valable-ment garantie par un gage.

WETSONTWERP

ALBERT, KONING DER BELGEN,
Aan allen, tegenwoordigen en
toekomenden, HEIL.

Op voorstel van Onzen Minister van Justitie,

Wij hebben besloten en Wij besluiten:

Onze Minister van Justitie is belast met, in Onzen Naam, aan de Wetgevende Kamers het Wetsontwerp aan te bieden waarvan de inhoud volgt :

EERSTE ARTIKEL.

Elke beurstermijnzaak, onder kooplieden gesloten omtrent waren, koopmanschappen of roerende waarden die tot de uitoefening van hun beroep behooren of daarmede in verband staan, is geldig en geoorloofd en moet worden uitgevoerd als elke overeenkomst.

Elke beurstermijnzaak, ten aanzien van geene van partijen beantwoordende aan de voorschriften van het voorgaande lid, is nietig.

ART. 2.

Elke beurstermijnzaak, tusschen een koopman, bedingende over waren, koopmanschappen of roerende waarden die tot de uitoefening van zijn beroep behooren of ermede in verband staan, en een derde die niet in de zelfde voorwaarden bedingt, gesloten, is geldig ten aanzien van den koopman en nietig ten aanzien van den derde.

Beoogt echter de overeenkomst roerende waarden, dan ontstaat daaruit, ten laste van den derde, eene verbintenis die tot vrijwillige betaling aanleiding kan geven en die geldig door een pand kan worden gewaarborgd.

Ce gage ne peut être constitué postérieurement à la conclusion du marché. Il doit, pour être valable, consister en espèces ou en valeurs mobilières et être constaté par écrit.

L'exécution du marché ne peut être poursuivie que sur ce gage.

ART. 3.

La nullité du marché entraîne la nullité de tous les actes de quelque nature qu'ils puissent être qui ont pour cause juridique le marché, à l'exception des paiements volontaires.

Cette nullité ne peut être opposée aux tiers de bonne foi.

ART. 4.

Les articles précédents sont applicables à toutes opérations de bourse qui constituent des marchés à terme déguisés.

Ils régissent les rapports juridiques entre courtiers ou agents de change et donneurs d'ordre.

ART. 5.

La présente loi est applicable à tous marchés à terme de bourse conclus en Belgique, quelle que soit la nationalité des parties ou des donneurs d'ordre.

Les marchés à terme de bourse conclus à l'étranger seront valables en Belgique s'ils répondent à la fois aux prescriptions de la loi belge et de la loi étrangère.

Donné à Bruxelles, le 15 décembre 1911.

Dat pand kan niet worden gesteld na het sluiten van de zaak. Om geldig te zijn, moet het uit kontanten of uit roerende waarden bestaan en uit een geschrift blijken.

De uitvoering van de zaak kan alleen op dat pand worden vervolgd.

ART. 3.

De nietigheid van den koop brengt de nietigheid mede van al de hoegenaamde akten die in den koop hunne gerechtelijke aanleiding hebben, met uitzondering van de vrijwillige betalingen.

Deze nietigheid kan niet worden tegengeworpen aan derden die te goeder trouw handelden.

ART. 4.

De voorgaande artikelen zijn van toepassing op al de beurshandelingen die bedekte termijnzaken uitmaken.

Zij beheerschen de gerechtelijke betrekkingen tusschen makelaars of wisselagenten en lastgevers.

ART. 5.

Deze wet is van toepassing op al de in België gesloten beurstermijnzaken, welke ook de nationaliteit weze van de partijen of van de lastgevers.

De in het buitenland gesloten beurstermijnzaken zijn in België geldig indien zij tevens aan de voorschriften der Belgische wet en der vreemde wet voldoen.

Gegeven te Brussel, den 15ⁿ December 1911.

ALBERT.

Par le Roi :
Le Ministre de la Justice,

Van 's Konings wege :
De Minister van Justitie,

H. CARTON DE WIART.